

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

**ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES**

**Η μεταναστευτική πολιτική της Ε.Ε. και η
προσέγγιση των κρατών μελών.
Συγκριτική μελέτη Ελλάδας και
Ουγγαρίας.**

Νίκος Λεγάκης – Βασιλική Μπουρινάρη

Ερευνητική Εργασία no. 81

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΕΔΙΣΑ

Δρ. Ανδρέας Γ. Μπανούτσος	Πρόεδρος
Δρ. Παναγιώτης Σφαέλος	Αντιπρόεδρος & Δ/ντης Ερευνών
Βασίλης Παπαγεωργίου	Γενικός Γραμματέας
Αργέττα Μαλιχουτσάκη	Οικονομική Διαχειρίστρια
Ευάγγελος Διπλάρας	Μέλος
Ευάγγελος Κούλης	Μέλος
Αναστασία Τσιμπίδη	Μέλος

© 2022 Center for International Strategic Analyses (KEDISA, All Rights Reserved)

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without permission of the publisher

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΚΕΔΙΣΑ

Μπουρινάρη Βασιλική

Λεγάκης Νικόλαος

ΘΕΜΑ : Μεταναστευτική πολιτική της Ε.Ε.

Τίτλος : Η μεταναστευτική πολιτική της Ε.Ε. και η προσέγγιση των κρατών μελών : Συγκριτική μελέτη Ελλάδας και Ουγγαρίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
1.1) Ορισμός μετανάστευσης	3
1.2) Είδη μετανάστευσης (Νόμιμη/Παράτυπη) (Μπουρινάρη Βασιλική).....	5
2. Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε. (Μπουρινάρη Βασιλική – Λεγάκης Νικόλαος).....	5
2.1) Από την ΕΟΚ στην Ε.Ε.....	5
2.2) Από το Μάαστριχτ στο Άμστερνταμ.....	6
2.3) Συνθήκη Σένγκεν.....	6
2.4) Σύμβαση του Δουβλίνου.....	6
2.5) Ευρωπαϊκό συμβούλιο στο Τάμπερε.....	7
2.6) Συνθήκη της Νίκαιας.....	8
2.7) Συνθήκη της Λισαβόνας.....	8
2.8) Δευτερογενείς νομοθεσίες της Ε.Ε.....	8
2.9) Κοινή δήλωση Ε.Ε.- Τουρκίας.....	9
2.10) Τα πεπραγμένα της ΕΕ από το 2015 μέχρι σήμερα.....	10
2.11) Σύμφωνο για την μετανάστευση.....	10
3. Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ.....	11
3.1) Η Ελληνική Μεταναστευτική Πολιτική (Μπουρινάρη Βασιλική)	
3.1.1) Νομικό πλαίσιο.....	11
3.1.2) Ανάλυση εφαρμοζόμενης μεταναστευτικής πολιτικής	14

3.1.3)	Συγκριτική ανάλυση των ελληνικών μεταναστευτικών κρίσεων 2015-2016 και 2020.....	15
3.1.4)	Περιγραφική διατύπωση των κρίσεων σε Ελλάδα και Ουγγαρία.....(Λεγάκης Νικόλαος).....	16
3.2)	Η Ουγγρική Μεταναστευτική Πολιτική (Λεγάκης Νικόλαος).....	17
3.1.1)	Νομικό πλαίσιο.....	18
3.1.2)	Ανάλυση εφαρμοζόμενης μεταναστευτικής Πολιτικής.....	20
4.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ (Λεγάκης Νικόλαος).....	21
4.1.	Σύγκριση εφαρμοζόμενων πολιτικών Ελλάδας – Ουγγαρίας.....	21
4.2.	Μεταναστευτική πολιτική σε επίπεδο Ε.Ε. – Τι πρέπει να γίνει.....	23
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	25

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα ερευνητική εργασία πραγματεύεται την μεταναστευτική πολιτική της ΕΕ, καθώς και την προσέγγιση των κρατών μελών. Η προσέγγιση των κρατών μελών γίνεται μέσα από την συγκριτική μελέτη δυο διαφορετικών περιπτώσεων, της Ελλάδας και της Ουγγαρίας.

Η επιλογή αυτών των κρατών μελών έγινε με βάση το γεγονός ότι είναι χαρακτηριστικές περιπτώσεις μεταναστευτικής πολιτικής. Η Ελλάδα έχει μια πολιτική φιλική προς τους μετανάστες, ενώ η Ουγγαρία ακολουθεί μια πιο σκληρή γραμμή στο μεταναστευτικό. Τα συμπεράσματα που θα εξαχθούν θα μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε τις διαφορετικές προσεγγίσεις που υπάρχουν στην ΕΕ για τη μετανάστευση και το άσυλο.

1.1) Ορισμοί

Οι όροι **πρόσφυγας** και **μετανάστης** συχνά λανθασμένα χρησιμοποιούνται ως ταυτόσημοι ωστόσο έχουν εμφανείς διαφορές. Αφενός, ως πρόσφυγας, όπως προβλέπεται από το **Άρθρο 1Α της Σύμβασης του 1951 για το καθεστώς των Προσφύγων**, ορίζεται *“κάθε άτομο που βρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα ή της χώρας, όπου είχε τη συνήθη διαμονή του και εξαιτίας δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, δεν δύναται ή δεν επιθυμεί να απολαμβάνει την προστασία της χώρας αυτής ή εξαιτίας φόβου διώξεως, να επιστρέψει σε αυτήν”*. Οι πρόσφυγες προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο ειδικότερα από την **Σύμβαση της Γενεύης του 1951**, το **Πρωτόκολλο του 1967** καθώς και από άλλα νομικά κείμενα.

Αφετέρου, για τον όρο μετανάστης δεν υπάρχει κάποιος ορισμός, παρόλο που ως μετανάστες είθισται να αποκαλούνται άτομα τα οποία εθελούσια εγκαταλείπουν την χώρα για εργασιακούς, εκπαιδευτικούς ή άλλους λόγους προκειμένου να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο. Οι μετανάστες, εν αντιθέσει με τους πρόσφυγες, δύνανται να επιστρέψουν στην χώρα τους όταν το επιθυμήσουν και υπάγονται στην εθνική νομοθεσία, πράγμα το οποίο δεν ισχύει στην περίπτωση των προσφύγων αφού για την προστασία τους και τα θέματα ασύλου εφαρμόζονται διεθνείς κανόνες.

Τα δικαιώματα των ανθρώπων διαφοροποιούνται ανάλογα με το καθεστώς στο οποίο υπόκεινται. Αναμφίβολα όμως όλοι οι άνθρωποι, είτε πρόκειται για μετανάστες είτε για πρόσφυγες, διαθέτουν ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία οφείλονται να γίνονται σεβαστά όπως το δικαίωμα στην ζωή, στην ελευθερία, στην τροφή, στην εργασία, στην υγειονομική περίθαλψη και στην εκπαίδευση. Όλα τα παραπάνω δικαιώματα προστατεύονται τόσο από διεθνή κείμενα όπως η **ΕΣΔΑ** και ο **Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης**, όσο και από την εθνική νομοθεσία δημοκρατικών κρατών.

Η βασική διαφορά μεταξύ των δικαιωμάτων των προσφύγων και των μεταναστών έγκειται στο γεγονός πως οι πρώτοι έχουν το δικαίωμα να μη διαθέτουν, κατά την είσοδο τους σε μία χώρα, ταξιδιωτικά και άλλα έγγραφα, ενώ για τους δεύτερους, η κατοχή των εγγράφων αυτών θεωρείται υποχρεωτική.

Πάντως, το πιο σημαντικό από τα δικαιώματα των προσφύγων είναι αυτό της μη επαναπροώθησης, όπως άλλωστε προβλέπεται από το άρθρο 33 της Σύμβασης του 1951, ωστόσο ως ιδιαίτερα σημαντικά χαρακτηρίζονται και άλλα δικαιώματα όπως αυτό του να μην υπόκεινται σε περιορισμούς οι κινήσεις ενός ατόμου, του να μην υποστεί κανείς σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, της απαγόρευσης διακρίσεων με βάση το θρήσκευμα ή τη φυλή, της ισότητας όλων απέναντι στον νόμο και τέλος το δικαίωμα της οικογενειακής επανένωσης.

1.2) Είδη Μετανάστευσης

Νόμιμη μετανάστευση

Ως νόμιμη μετανάστευση ορίζονται οι μετακινήσεις προσώπων που έχουν εισέλθει και διαμένουν σε μία χώρα, στην Ελλάδα για παράδειγμα, ακολουθώντας νόμιμους τρόπους και μέσα όπως αυτά προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία.

Παράτυπη μετανάστευση

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο μετανάστευσης, δεν έχει υπάρξει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός από την διεθνή κοινότητα ωστόσο οριοθετεί την έννοια της παράτυπης μετανάστευσης ως την είσοδο, τη διαμονή ή/και την εργασία χωρίς την προαπαιτούμενη άδεια ή/και τα απαραίτητα έγγραφα που προβλέπονται από τους εθνικούς κανονισμούς που διαχειρίζονται τις μεταναστευτικές ροές.

2. Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ

Παρά το γεγονός ότι ο 20ος αιώνας χαρακτηρίστηκε ως “ο αιώνας της μετανάστευσης”, καθώς σημειώθηκαν σημαντικές μετακινήσεις και ανακατατάξεις πληθυσμών, η νεοσύστατη τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα δεν είχε εντάξει στο νομικό της πλαίσιο την μεταναστευτική πολιτική πέρα από τους μακροπρόθεσμους στόχους που είχε θέσει σχετικά με την ελεύθερη μετακίνηση φυσικών και νομικών προσώπων εντός της επικράτειας της.

2.1) Από την ΕΟΚ στην ΕΕ

Η μετεξέλιξη της ΕΟΚ σε Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία πραγματοποιήθηκε το 1993 μέσω της Συνθήκης του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση, σηματοδοτείται από μια σειρά συνθηκών και συμφωνιών που καθορίζουν την πολιτική της μετανάστευσης. Αναφορικά με την μετεξέλιξη της ΕΟΚ σε ΕΕ ήδη από το 1990 τα κράτη μέλη της ΕΟΚ είχαν εκκινήσει τις απαραίτητες διαβουλεύσεις για την εγκαθίδρυση της ΕΕ, υπογράφοντας το 1991 τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία, πέρα από το γεγονός ότι καθιστούσε όλα τα

κράτη μέλη ισότιμα, θεμελίωσε τους τρεις πυλώνες της Ένωσης, με τον πρώτο πυλώνα να εστιάζει στα ζητήματα της κοινότητας, ωστόσο η Συνθήκη αυτή τέθηκε σε εφαρμογή δύο χρόνια αργότερα το 1993 μετά την κύρωση της από τα κράτη μέλη.

2.2) Από το Μάαστριχτ στο Άμστερνταμ

Η αμφισβήτηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ από μεγάλη μερίδα της Ευρωπαϊκής κοινωνίας εξαιτίας της αδυναμίας κατανόησης αυτής καθώς και της αδυναμίας της να κατευνάσει τις εντάσεις στην πρώην Γιουγκοσλαβία και στην Βοσνία, είχαν ως αποτέλεσμα το 1997 να υπογραφεί η Συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία τέθηκε σε ισχύ το 1999. Η συνθήκη αυτή πέτυχε τον αποτελεσματικό έλεγχο των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, ρύθμισε τα δικαιώματα των πολιτών προερχόμενων από τρίτα κράτη, καθώς ενσωμάτωσε στο κοινοτικό κεκτημένο τα θέματα ασύλου και μετανάστευσης.

2.3) Συνθήκη Σένγκεν

Δεν θα μπορούσε επίσης να μην αναφερθεί σε ένα από τα βασικά επιτεύγματα της Συνθήκης του Άμστερνταμ, που αποτελεί η ενσωμάτωση της Συνθήκης Σένγκεν στο κοινοτικό κεκτημένο. Η Συνθήκη του Σένγκεν υπεγράφη το 1985 από πέντε κράτη μέλη της ΕΕ και αφορούσε την κατάργηση των ελέγχων στα σύνορα και την καθιέρωση της ελεύθερης μετακίνησης προσώπων, εμπορευμάτων, υπηρεσιών και κεφαλαίων μέσω της δημιουργίας του χώρου Σένγκεν, ωστόσο η συγκεκριμένη συμφωνία ήταν διακυβερνητική καθώς εφαρμοζόταν εκτός του θεσμικού πλαισίου της Ένωσης μέχρι την προσάρτηση της στη Συνθήκη του Άμστερνταμ.

2.4) Σύμβαση του Δουβλίνου

Η Σύμβαση του Δουβλίνου το 1997 - η οποία αργότερα αντικαθίσταται από τον Κανονισμούς του Δουβλίνου 1, 2 και 3 - είναι επιφορτισμένη με το να καθιστά ένα μόνο κράτος μέλος της ΕΕ υπεύθυνο για τον έλεγχο των αιτήσεων ασύλου. Ειδικότερα, λειτουργεί ανασταλτικά σε ότι αφορά την

υποβολή αιτήσεων από τον αιτούντα σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη ταυτόχρονα, ενώ η χώρα στην οποία ο αιτών υποβάλλει την αίτηση του είναι πάντα η πρώτη χώρα της ΕΕ – χώρα εισόδου στην ΕΕ -στην οποία φθάνει - και έχει αποκλειστική αρμοδιότητα αποδοχής ή απόρριψης της, ενώ ο αιτών δεν δύναται να εκκινήσει την διαδικασία υποβολής αίτησης σε άλλη χώρα την περίοδο εκείνη.

Το Ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου του Δουβλίνου βέβαια αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα λειτουργίας και εφαρμογής. Κεντρική ιδέα του Δουβλίνου είναι πως οι χώρες οι οποίες είναι αρμόδιες για την όλη διαδικασία παροχής ασύλου είναι αυτές που αποτελούν είσοδο για τους μετανάστες προς την Ε.Ε. (Ελλάδα, Μάλτα, Κύπρος, Ιταλία). Με βάση το παραπάνω, τα κράτη μέλη στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ έχουν αναλάβει στην ουσία μόνα τους την διαχείριση του μεταναστευτικού προβλήματος. Σε αυτό να προσθέσουμε πως η επιβάρυνση Ελλάδας και Ιταλίας είναι υπέρμετρη λόγω των αυξανόμενων ροών από Τουρκία και Λιβύη αντίστοιχα. Επιπλέον, οι περισσότεροι πρόσφυγες αναζητούν άσυλο σε χώρες πέραν των χωρών υποδοχής. Αυτό βασίζεται στα προσωπικά τους κριτήρια (οικονομικοί λόγοι) και μπορεί να δημιουργήσει νέα ζητήματα στις χώρες αυτές¹. Τέλος, ενώ υπάρχουν κάποιες χώρες που επιθυμούν ένα σύστημα αναλογικής διανομής των προσφύγων σε κάθε χώρα της Ε.Ε., που θα βασίζεται στο ΑΕΠ και τον πληθυσμό τους, υπάρχουν άλλες (π.χ. Ουγγαρία) που επικαλούνται τα εθνικά τους δικαιώματα αρνούμενες να συμμετέχουν στην διαχείριση .

2.5) Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Τάμπερε

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Τάμπερε το 1999 έθεσε τα θεμέλια για την δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης ενώ ιδιαίτερα σημαντική ήταν και η συνεισφορά του στα θέματα ασύλου και μετανάστευσης, όπου θεμελιώθηκε ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και διασφαλίστηκε η προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών.

¹ Αν π.χ. πλήθος προσφύγων κατευθυνθεί για οικονομικούς λόγους στη Γερμανία ή την Αυστρία.

2.6) Συνθήκη της Νίκαιας

Τον Δεκέμβριο του 2000, η Συνθήκη της Νίκαιας υιοθέτησε ως διακήρυξη τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, ο οποίος περιλαμβάνει άρθρα που προασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, ειδικότερα το άρθρο 5 σχετικά με την απαγόρευση της δουλείας, το άρθρο 18 σχετικά με την αναγνώριση του δικαιώματος ασύλου, το άρθρο 19 αναφορικά με την απαγόρευση της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης και το άρθρο 21 αναφορικά με την απαγόρευση διακρίσεων λόγω φύλου ή θρησκείας.

2.7) Συνθήκη της Λισαβόνας

Από τα τέλη του 2009 με την Συνθήκη της Λισαβόνας, η μετανάστευση και το άσυλο ενσωματώνονται πλήρως στο ενωσιακό κεκτημένο. Η Συνθήκη της Λισαβόνας (2009) έθεσε την διαδικασία της απόφασης με ειδική πλειοψηφία σε θέματα νόμιμης μετανάστευσης καθώς δημιούργησε μια καινούργια νομική βάση για τα μέτρα ένταξης. Επίσης, εισήχθη η Διαδικασία Συναπόφασης Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου ενισχύοντας έτσι την δημοκρατική νομιμοποίηση των αποφάσεων. Την μεταναστευτική πολιτική πραγματεύονται τα άρθρα 79 και 80 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Η πολιτική ασύλου εντοπίζεται στα άρθρα 67(2), 78 και 80 της ΣΛΕΕ και στο άρθρο 18 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος πλέον γίνεται μέρος του ενωσιακού δικαίου αποκτώντας νομική δεσμευτικότητα. Σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 της ΣΕΕ ορίζεται πως *«η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [...] ο οποίος θα έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες»*.

2.8) Δευτερογενείς νομοθεσίες της ΕΕ

Εκτός όμως από τις πρωτογενείς νομοθεσίες της ΕΕ για την μετανάστευση και το άσυλο, εξίσου σημαντικές είναι και οι δευτερογενείς όπως Κανονισμοί και Οδηγίες.

Η πρώτη Οδηγία που εξέδωσε η ΕΕ σχετικά με την μετανάστευση ήταν Οδηγία 2001/55/ΕΕ, η οποία πραγματεύονταν την προσωρινή προστασία.

Έκτοτε εκδόθηκαν αρκετές οδηγίες. Ενδεικτικά:

- **Οδηγία 2003/86/ΕΕ** σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης υπηκόων τρίτων χωρών.
- **Οδηγία 2003/109/ΕΕ** σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες.
- **Οδηγία 2008/115/ΕΕ** σχετικά με την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών.
- **Οδηγία 2013/32/ΕΕ** σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας.

2.9) Κοινή δήλωση ΕΕ – Τουρκίας

Άξια αναφοράς είναι και η Κοινή δήλωση ΕΕ – Τουρκίας. Πραγματοποιήθηκε στις 18 Μαρτίου 2016 και σχετίζεται με την δέσμευση της Ε.Ε. και της Τουρκίας αναφορικά με την από κοινού αντιμετώπιση του προσφυγικού ζητήματος και πιο συγκεκριμένα την επανεισδοχή των παράτυπων μεταναστών. Το περιεχόμενο της δήλωσης αυτής είναι πολύ σημαντικό για την διευκόλυνση της αντιμετώπισης του ζητήματος. Μερικά σημεία της δήλωσης, μεταξύ άλλων, σχετίζονται με την εκταμίευση 3 δισεκατομμυρίων ευρώ ως βοήθεια από την Ευρώπη στην Τουρκία για την διευκόλυνση των εκεί προσφύγων, την επιστροφή των προσφύγων που δε χρήζουν διεθνούς προστασίας και έχουν βρεθεί στην Ευρώπη καθώς επίσης και την επαναπροώθηση στην Τουρκία, των παράτυπων μεταναστών που συλλαμβάνονται στα τουρκικά χωρικά ύδατα. Επιπλέον, εξίσου σημαντικός είναι ο λόγος που γίνεται για την αναβάθμιση των μέτρων εναντίον των διακινητών προσφύγων. Αυτό προϋποθέτει την συνεργασία των δύο πλευρών και αυτή προκύπτει από διάφορες επιπλέον συμφωνίες που συνομολογήθηκαν για να εφαρμοστούν.

2.10) Τα πεπραγμένα της ΕΕ από το 2015 μέχρι σήμερα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να αντιμετωπίσει το τεράστιο μεταναστευτικό-προσφυγικό κύμα του 2015 (σχεδόν 2 εκατομμύρια άνθρωποι προσέγγισαν τις ακτές της), παρουσίασε τον Μάιο του ίδιου έτους ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την μετανάστευση. Το πρόγραμμα αυτό περιλάμβανε συνεργασία με τρίτες χώρες μέσω της κοινής δήλωσης Ελλάδας – Τουρκίας για παράδειγμα, συγκρότηση κέντρων υποδοχής και ταυτοποίησης - πέντε λειτουργούν σήμερα στην Ελλάδα - εσωτερική χρηματοδότηση της ΕΕ, μετακίνηση μεταναστών στο εσωτερικό της ΕΕ, ίδρυση Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, αναβάθμιση της διαδικασίας επανεγκατάστασης, προστασία των προσφύγων που βρίσκονται σε τρίτες χώρες, όπως για παράδειγμα την Τουρκία, μέσω του περιφερειακού καταπιστευματικού ταμείου της ΕΕ για την αντιμετώπιση της Συριακής κρίσης και τέλος σύναψη συμφωνιών για την επιστροφή και την επανεισδοχή των προσφύγων.

2.11) Σύμφωνο για την μετανάστευση

Το παγκόσμιο σύμφωνο για την ασφαλή, ομαλή, τακτική μετανάστευση περιλαμβάνει τις θεμελιώδεις αρχές της προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών, των παιδιών, καθώς και μια σειρά από προτάσεις όπως η ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειρογνωμοσύνης, οι οποίες απευθύνονται στις χώρες αφίξεων των μεταναστευτικών ροών. Το νέο αυτό σύμφωνο στηρίζεται σε τρεις πυλώνες: α) στη σύναψη συμφωνιών συνεργασίας με τις χώρες προέλευσης και μεταφοράς που θα δημιουργεί ευκαιρίες για την παραμονή των προσφύγων, β) σε μια κοινή, ισχυρή διαχείριση των εξωτερικών συνόρων και γ) στην ισότιμη κατανομή των υποχρεώσεων και των βαρών ανάμεσα στα κράτη μέλη.

Τέλος, αξιοσημείωτο είναι πως παρά το γεγονός του μη δεσμευτικού χαρακτήρα του συμφώνου αυτό παράγει δίκαιο και καθιστά την μετανάστευση οικουμενικό δικαίωμα.

3. Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Η προσέγγιση των κρατών μελών στην μεταναστευτική πολιτική είναι διαφορετική από αυτή της ΕΕ καθώς υπάρχουν διαφορετικά συμφέροντα και επιδιώξεις ανάλογα την θέση της κάθε χώρας. Εδώ θα αναλύσουμε δυο διαφορετικές και διαμετρικά αντίθετες προσεγγίσεις στο μεταναστευτικό ζήτημα μέσα από τη συγκριτική ανάλυση των εφαρμοζόμενων μεταναστευτικών πολιτικών των δύο αυτών κρατών μελών.

3.1) Η Ελληνική Μεταναστευτική Πολιτική

Το μεταναστευτικό και προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα ξεκινάει το 1991 με την μαζική εισροή μεταναστών από την Αλβανία και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Από το 2010 παρατηρείται σημαντική έξοδος Ελλήνων πολιτών από την χώρα εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που αυτή βιώνει, ενώ από το 2015 έως σήμερα, τεράστιες προσφυγικές ροές σημειώνονται καθημερινά στην Ελλάδα. Η ελληνική πολιτική αναφορικά με το μεταναστευτικό - προσφυγικό ζήτημα προβαίνει στον διαχωρισμό των μεταναστών - προσφύγων μεταξύ νόμιμων και παράτυπων. Για τους νόμιμους μετανάστες προβλέπεται μέσω της εθνικής νομοθεσίας η εφαρμογή της αρχής της δίκαιης μεταχείρισης και η δυνατότητα κοινωνικής τους ένταξης.

3.1.1) Νομικό Πλαίσιο

Είναι χαρακτηριστικό πως η νομοθεσία περί των μεταναστών κωδικοποιείται την τελευταία εικοσαετία, γεγονός που γίνεται εύκολα αντιληπτό, αρκεί να αναλογιστεί κανείς πως μέχρι το 2000 η Ελλάδα θεωρούνταν ως ενδιάμεσος σταθμός για τα μεταναστευτικά κύματα και όχι ως τελικός προορισμός όπως απεδείχθη στην πορεία.

Τα μεταναστευτικά ρεύματα λοιπόν αποκτούν την δυνατότητα παραμονής στην Ελλάδα μετά το 2000 όπως άλλωστε αποδεικνύει το εθνικό θεσμικό πλαίσιο μέσω του νόμου 2910/2001 ο οποίος προβλέπει την ενσωμάτωση

των μεταναστών στο κοινωνικό σύνολο, ειδικότερα στον τομέα της παιδείας, της υγείας καθώς και της εργασίας.

Στην συνέχεια, ακολουθεί ο Νόμος 3386/2005, ο οποίος δίνει έμφαση σε τρεις κομβικές για ένα κράτους δικαίου έννοιες την ισότητα, τα δικαιώματα καθώς και την κοινωνική ένταξη όπως ακριβώς προβλέπονται και από το Ευρωπαϊκό δίκαιο. Πιο συγκεκριμένα, ο εν λόγω νόμος διευκόλυνε την έκδοση αδειών διαμονής ωστόσο δεν πέτυχε το ίδιο και με τις άδειες παραμονής. Αξιοσημείωτο είναι επίσης πως ο νόμος 3386/2005 συνιστά την νομοθεσία που χρησιμοποιείται ως γνώμονας προκειμένου να πραγματοποιηθεί η είσοδος, η διαμονή και η κοινωνική ένταξη αλλοδαπών στον Ελλαδικό χώρο σήμερα.

Ο Νόμος 3536/2007 ο οποίος έρχεται να αντιμετωπίσει τα γραφειοκρατικά προβλήματα που δημιούργησε ο προγενέστερος Νόμος 3386/2005. Αναμφίβολα ο συγκεκριμένος νόμος καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις για την παροχή και ανανέωση άδειας διαμονής καθώς επίσης ρυθμίζει και την διαδικασία μετάκλησης.

Η ενσωμάτωση των μεταναστών στην Ελληνική κοινωνία σε πρακτικό επίπεδο πραγματοποιείται μέσω της έκδοσης προεδρικού διατάγματος το οποίο οδηγεί στην συγκρότηση της Γενικής Διεύθυνσης Μεταναστευτικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ένταξης στο Υπουργείο Εσωτερικών καθώς και μέσω της λειτουργίας του Προγράμματος Εστία, εναλλακτικά Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης. Εξίσου σημαντική με την θέσπιση των παραπάνω νόμων είναι και η θέσπιση νέων όπως ο Νόμος 3838/2010 καθώς και ο 4018/2011. Ο πρώτος επαναπροσδιορίζει την διαδικασία απόκτησης ελληνικής ιθαγένειας ενώ ο δεύτερος αντίστοιχα ανασυγκροτεί την διαδικασία χορήγησης αδειών διαμονής.

Τέλος είναι χαρακτηριστικό πως η Ελλάδα ακολουθεί τη κοινή μεταναστευτική πολιτική όπως διαμορφώνεται από την ΕΕ υιοθετώντας Οδηγίες και Κανονισμούς της.

Ωστόσο παρά το ότι η Ελλάδα έχει εναρμονίσει το εθνικό της δίκαιο με το Ενωσιακό προκύπτουν ορισμένα προβλήματα κατά την εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου, τα οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένα κυρίως με τα εκτεταμένα σύνορα της Ελλάδος.

Χαρακτηριστικότερα είναι τα εξής προβλήματα :

- της γραφειοκρατίας που παρατηρείται στα θέματα ασύλου.
- της μη επαναπροώθησης των προσφύγων.
- των συνθηκών διαβίωσης στις δομές φιλοξενίας
- της προβληματικής λειτουργίας των “καιροσκόπων ΜΚΟ”
- των έντονων στοιχείων ρατσισμού που εκδηλώνονται στο εσωτερικό της Ελληνικής κοινωνίας.

Είναι γεγονός πως η Ελλάδα, με δεύτερη κατά σειρά την Ιταλία, αποτελεί την κύρια είσοδο μεταναστών στην Ευρώπη. Για αυτόν τον λόγο λοιπόν ως ρίζα της προβληματικής εφαρμογής της εθνικής μεταναστευτικής πολιτικής θεωρούνται τα εκτεταμένα σύνορα της Ελλάδος καθώς οι μετανάστες δύνανται να εισέλθουν στην Ελληνική επικράτεια τόσο μέσω του Έβρου όσο και μέσω του Αιγαίου, ο έλεγχος των οποίων καθίσταται εξαιρετικά δύσκολος όχι τόσο στην περίπτωση του Έβρου χάρη στον φράχτη που είναι τοποθετημένος κατά μήκος των Ελληνικών και Τουρκικών συνόρων εκεί όπου ο ποταμός δεν εγγυάται την ασφάλεια αυτών αλλά στην περίπτωση του Αιγαίου. Η τεράστια Ελληνική ακτογραμμή διευκολύνει την είσοδο των μεταναστών ενώ παράλληλα δυσχεραίνει το έργο της φύλαξης των συνόρων, όπως άλλωστε μαρτυρά και η πρόθεση της Ελληνικής κυβέρνησης να τοποθετήσει συρματοπλεγμα μήκους 2,7 χιλιομέτρων στο Αιγαίο προκειμένου να ελέγξει τις προσφυγικές ροές.

3.1.2) Ανάλυση της εφαρμοζόμενης μεταναστευτικής πολιτικής

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα του θεσμικού πλαισίου συνιστά η γραφειοκρατία που επικρατεί στα θέματα ασύλου. Προκειμένου να αντιληφθεί κανείς το μέγεθος του προβλήματος, αρκεί να αναλογιστεί πως στις 30/03/2018 εκκρεμούσαν 36.340 αιτήσεις ασύλου ενώ στις 06/05/2019 βρίσκονταν υπό εξέταση 62.418. Θα μπορούσε βέβαια κάποιος να ισχυριστεί πως η αυξητική τάση των αιτήσεων οφείλεται στην μαζική και αθρόα προσέλευση μεταναστών στην χώρα, ωστόσο φερομένη ως υπαίτια για αυτήν την κατάσταση είναι η γραφειοκρατία αν ληφθεί υπόψη ο χρόνος αναμονής για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου, ενδεικτικά είθισται η διαδικασία να διαρκεί 6 μήνες ενώ δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου η κωλυσιεργία του συστήματος έχει ως αποτέλεσμα πολλές αιτήσεις να εκκρεμούν παραπάνω από ένα χρόνο.

Επιπλέον, από την μη αποτελεσματική εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου γεννάται ένα φλέγον ζήτημα, αυτό της μη επαναπροώθησης των μεταναστών. Παρά την υπογραφή της Συμφωνίας ΕΕ -Τουρκίας για το προσφυγικό το 2016, η οποία προέβλεπε πως όσοι καταφθάνουν στην Ελλάδα προερχόμενοι από την Τουρκία μετά τις 20 Μαρτίου του 2016 θα επιστρέφονται πίσω σήμερα δεν εφαρμόζεται κάτι τέτοιο. Αντιθέτως θα λέγαμε πως παρατηρείται αύξηση των αφιχθέντων από την Τουρκία στην Ελλάδα ενώ το 2018 πραγματοποιήθηκαν μόλις 322 επιστροφές στην γειτονική Τουρκία. Αξιοσημείωτο είναι πως ως η μη επαναπροώθηση των μεταναστών στηρίζεται στο άρθρο 60 του Νόμου 4375/2016 το οποίο προστατεύει όσους παρουσιάζονται ως ευάλωτοι.

Η Ελλάδα ακόμη παρουσιάζει εμφανείς δυσκολίες εφαρμογής της εθνικής της νομολογίας και τήρησης των διεθνών συμφώνων και κειμένων που έχει υπογράψει. Αυτό τουλάχιστον φανερώνουν οι συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα κράτησης μεταναστών όπου, σύμφωνα με τις εκθέσεις της CPT, τα κέντρα αυτά κρίνονται ως ακατάλληλα και ανθυγιεινά για τους φιλοξενούμενους ενώ παράλληλα εμποδίζουν την κοινωνική τους ένταξη, στερώντας τους ακόμη και την ελευθερία τους σε ορισμένες περιπτώσεις.

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί επίσης, εκτός από τις συνθήκες που επικρατούν στις δομές φιλοξενίας, και στην λειτουργία των ΜΚΟ, καθώς δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου η δράση τους υποκινείται από την επιδίωξη προσωπικών συμφερόντων και μόνο παραβιάζοντας την εθνική νομοθεσία. Πολλές ΜΚΟ λοιπόν θυσιάζουν στον βωμό του χρήματος το μέλλον των μεταναστών καθώς υποσχόμενες σε αυτούς μια καλύτερη ζωή στην Ελλάδα, τους μεταφέρουν στην Ελληνική επικράτεια αποσπώντας από αυτούς τεράστια χρηματικά ποσά για την μεταφορά τους και αφήνοντας τους στην συνέχεια έρμαια της μοίρας τους.

Τελειώνοντας, σίγουρα δε μπορούμε να αποκλείσουμε και τα φαινόμενα ρατσισμού. Ο ρατσισμός αναμφισβήτητα, σε κάθε έκφραση του, αποτελεί εμπόδιο στο να χαραχθούν αυτού του είδους οι πολιτικές. Οι αντιλήψεις αυτού του είδους αποτέλεσαν και αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για την εφαρμογή του νομικού / θεσμικού πλαισίου σε κάθε χώρα που έχει να αντιμετωπίσει το ζήτημα.

3.1.3) Συγκριτική ανάλυση των ελληνικών μεταναστευτικών κρίσεων 2015-2016 και 2020

Την περίοδο 2015-2016 οι εισροές μεταναστών στον Ευρωπαϊκό χώρο ήταν κατά πολύ αυξημένες συγκριτικά με τα προηγούμενα χρόνια. Πιο συγκεκριμένα στην Ελλάδα, το διάστημα μεταξύ Ιανουαρίου και Αυγούστου, η προσέλευση των μεταναστών στην χώρα ήταν 850% μεγαλύτερη από την αντίστοιχη προσέλευση μεταναστών του ίδιου διαστήματος του προηγούμενου έτους. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο αριθμός των αιτήσεων ασύλου για το έτος 2015 ανέρχεται στις 698.055, αντίστοιχο ποσοστό αιτήσεων καταγράφηκε το 1992 δηλαδή την περίοδο της μετανάστευσης μετά την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Η αύξηση των αφίξεων των μεταναστών δημιουργεί σημαντικά προβλήματα τόσο στους ίδιους τους μετανάστες όσο και στο Ελληνικό κράτος. Αφενός, οι μετανάστες που καταφθάνουν στην χώρα καταπονημένοι μετά από ένα πολύμηνο ταξίδι, τις περισσότερες φορές έρχονται αντιμέτωποι με την κωλυσιεργία του συστήματος ασύλου και των άθλιων συνθηκών διαβίωσης στα κέντρα κράτησης. Αφετέρου, η Ελλάδα, η οποία βιώνει μια βαθιά παρατεταμένη οικονομική ύφεση, καλείται να

αντιμετωπίσει ένα ιδιαίτερα κρίσιμο και δύσκολο ζήτημα, αυτό της μετανάστευσης, πως δηλαδή η οικονομία της θα απορροφήσει το κόστος διαβίωσης των μεταναστών.

Η κρίση ωστόσο γύρω από το μεταναστευτικό μαίνεται και σήμερα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα γεγονότα του Έβρου τον Μάρτιο του 2020. Στην προκειμένη περίπτωση, η Τουρκία μέσω μιας υβριδικής επίθεσης που περιελάμβανε την κατεύθυνση των μεταναστών στα σύνορα, την προπαγάνδα και την διασπορά fake news καθώς και την υποστήριξη της προσπάθειας του μετακινούμενου πλήθους με στρατιωτικές και αστυνομικές μονάδες, εργαλειοποίησε το ζήτημα προς δικό της όφελος προκειμένου με τον τρόπο αυτό να ασκήσει πιέσεις και αναταραχές σε Ε.Ε. και Ελλάδα (Η Καθημερινή, 2020 & Γιακουμής, 2020 & ΤΑ ΝΕΑ, 2020).

3.1.4) Περιγραφική διατύπωση των κρίσεων σε Ελλάδα και Ουγγαρία

Εν συντομία, παρόλο που η Ελλάδα και η Ουγγαρία (περίπτωση που θα αναλυθεί παρακάτω) είναι ή έχουν έρθει αντιμέτωπες με την μεταναστευτική κρίση παρατηρούμε διαφορετικά δεδομένα αλλά και αντιμετώπιση. Έχουμε λοιπόν, από την μία πλευρά, την Ελλάδα, που λόγω θέσης βρίσκονταν πολύ συχνά αντιμέτωπη με αυτό το ζήτημα και από την άλλη την Ουγγαρία που βρίσκεται στην καρδιά της Ευρώπης αλλά μέχρι και την μεταναστευτική κρίση δεν αντιμετώπισε κάποιο τέτοιας έκτασης ζήτημα.

Οι δύο χώρες αντιμετωπίζουν πολύ διαφορετικά το θέμα. Η ελληνική πολιτική είναι διαμορφωμένη σύμφωνα με τους κανόνες της Ε.Ε. και του Διεθνούς Δικαίου, γεγονός που βέβαια την καθιστά ευάλωτη στα πολιτικά ζητήματα που προκύπτουν ή δημιουργεί η Τουρκία (βλ. Νησιά Αιγαίου, γεγονότα Έβρου). Αντίθετα, η ουγγρική πολιτική είναι απόρροια της ανόδου του ακροδεξιού Orban στην εξουσία, ύστερα από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Η ουγγρική κυβέρνηση εφαρμόζει πολιτική κλειστών συνόρων και καταπίεσης μεταναστών και προσφύγων, γεγονός που αντιβαίνει στις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις.

3.2) Η Ουγγρική Μεταναστευτική Πολιτική

Στην Ουγγαρία ζουν 9.650.000 κάτοικοι, από αυτό το ποσό το 85% είναι Ούγγροι ενώ το υπόλοιπο 15% αποτελείται μετανάστες οι οποίοι έχουν εγκατασταθεί εκεί σύμφωνα με τα worldometer.com και migrationpolicy.org. Επιπλέον, βάση των πληροφοριών που λαμβάνουμε από τα προαναφερόμενα sites, γίνεται αντιληπτό πως ο ουγγρικός πληθυσμός έχει μειωτικές τάσεις, ενώ, χαρακτηριστικά την τελευταία δεκαετία μειώθηκε κατά 500.000². Επομένως, η μείωση του ουγγρικού πληθυσμού είναι ένα πρόβλημα το οποίο έρχεται να σταθεί εμπόδιο στις πολιτικές που λαμβάνονται για το προσφυγικό ζήτημα και ταυτόχρονα γεννά ακραίες αντιλήψεις και αντιδράσεις.

Ένα ακόμα θέμα που προκύπτει, είναι η φτώχεια και η ανέργεια. Πιο συγκεκριμένα, το 2015 – όταν και διαδραματίστηκαν οι συγκρούσεις μεταξύ μεταναστών και ουγγρικών αρχών στα ουγγρικά σύνορα - το 5.1% του πληθυσμού είχε χρέη και καθυστερημένες οφειλές, ποσοστό που την έφερνε στην 4^η θέση στη σχετική λίστα με τις χώρες της Ε.Ε. , ενώ, σύμφωνα με άλλη έρευνα της Eurostat το 28.2 % του πληθυσμού ζεί – ακόμα και σήμερα - στα όρια της φτώχειας, ενώ το 2015 η χώρα είχε ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά παιδιών που ζούσαν στα όρια της φτώχειας στην Ευρώπη . Επιπρόσθετα, η Ουγγαρία αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα αντίστοιχο με το ελληνικό brain drain καθώς οι εξειδικευμένοι υπάλληλοι και ιδιαίτερα οι νέοι, παρά τις ευνοϊκές πολιτικές προς αυτούς, σπεύδουν να φύγουν στο εξωτερικό αναζητώντας ένα καλύτερο μέλλον³.

Οι παραπάνω συνθήκες, δηλαδή το δημογραφικό ζήτημα και τα οικονομικά προβλήματα, προσέφεραν τους κατάλληλους χώρους ώστε να έρθουν στο προσκήνιο ακραίες ιδεολογίες και αντιλήψεις. Στην περίπτωση της Ουγγαρίας, η τάση αυτή εκφράστηκε με την άνοδο του ακροδεξιού κόμματος Fidesz, με αρχηγό τον Victor Orbán όπου από το 2010 μέχρι και σήμερα κυβερνά την Ουγγαρία.

² Σύμφωνα με τα δεδομένα του Worldometer τον Μάρτιο 2020

³ Από διάφορες πηγές γίνεται λόγος ακόμα και για 500.000 πολίτες ποσοστό που αντικατοπτρίζεται στο 10% του Ουγγρικού εργατικού δυναμικού.

Με τον Orbán και το ιδεολογικό-πολιτικό υπόβαθρο του στο τιμόνι της εξουσίας, εφαρμόστηκαν πολιτικές σε σχέση με το προσφυγικό ζήτημα, οι οποίες πήγαιναν κόντρα στις κατευθύνσεις και αποφάσεις της Ε.Ε.. Γενικότερα, η ουγγρική κυβέρνηση από το 2015 και έπειτα παίρνει μέτρα που σχετίζονται με την απομάκρυνση των προσφύγων και μεταναστών από τα σύνορα, την μείωση των αιτούντων ασύλου, τον περιορισμό του αριθμού προσφύγων που γίνονται δεκτοί, ενώ ταυτόχρονα, ασκεί αδιαλείπτως προπαγάνδα σε βάρος αυτών που έχουν ήδη εγκατασταθεί στη χώρα⁴.

Αναφορικά, δημιουργήθηκε φράχτης 109 μιλίων στα νότια σύνορα της χώρας, πραγματοποιήθηκαν δημοσκοπήσεις και δημιουργήθηκαν νομοθεσίες που φανερώνουν την αποστροφή του κράτους έναντι των νεοεισαχθέντων ενώ μειώθηκε ο αριθμός των αιτούντων ασύλου πλέον στους μόλις 2 ανά ημέρα . Επιπρόσθετα, άξιοι αναφοράς είναι και οι νόμοι που ψηφίστηκαν τον Ιούνιο του 2018, με την ονομασία «*Σταματήστε τον Σόρος*», μέσω των οποίων ποινικοποιούνταν η βοήθεια σε μετανάστες με χώρα καταγωγής εκτός της ζώνης Σένγκεν και που η χώρα τους δε βρισκόταν σε πόλεμο, ενώ λίγες μέρες αργότερα, σύμφωνα με άλλο νομοσχέδιο που κατατέθηκε, φορολογούνταν με 25% οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που βοηθούσαν τους παράτυπους μετανάστες. Οι νόμοι αυτοί προκάλεσαν συγκρούσεις με τις Μ.Κ.Ο. που δρούσαν στην Ουγγαρία.

3.2.1) Νομικό πλαίσιο

Είναι γεγονός πως πολλοί από τους πρόσφυγες – μετανάστες πέφτουν θύματα της εμπορίας ανθρώπων, πρακτική η οποία οξύνει περαιτέρω το προσφυγικό ζήτημα. Η Ουγγαρία ήδη από το 2008 φρόντισε να ταχθεί εναντίον της εμπορίας ανθρώπων, πράξη την οποία εφάρμοσε με το ψήφισμα 1018/2008 (III.26.). Το νομοθέτημα αυτό λίγο αργότερα αντικατάστηκε από την στρατηγική της Ε.Ε. επί του ζητήματος η οποία και προέβλεπε δράσεις από την Ουγγαρία για την αντιμετώπιση του ζητήματος στο διάστημα 2012-2016. Η παραπάνω απόφαση εγκρίθηκε από το ψήφισμα 1351/2013 τον Μάιο του 2013. Ορισμένα βασικά σημεία της στρατηγικής αυτής έχουν να κάνουν με

⁴ 28 εκ. ευρώ δαπανήθηκαν σε αντι-μουσουλμανικές και ξενοφοβικές καμπάνιες. Χρήματα που θα μπορούσαν να δαπανηθούν σε άλλους τομείς της οικονομίας ή στην βοήθεια των προσφύγων.

την γρήγορη ταυτοποίηση και προστασία του θύματος, την καλλιέργεια αισθήματος ευαισθητοποίησης, τον εντοπισμό και την δίωξη των δραστών και την βελτίωση της συνεργασίας κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων προκειμένου να λειτουργήσει πιο αποδοτικά το κράτος επί του ζητήματος.

Με το πέρασμα των χρόνων, οι εντονότερες πιέσεις από το προσφυγικό και η άνοδος του Orbán στην εξουσία αναδιαμόρφωσαν την ουγγρική πολιτική. Έτσι από εκεί που η Ουγγαρία βάδιζε σύμφωνα με τους όρους και τους νόμους της Ε.Ε., κατέληξε στο να ακολουθήσει μια κατεύθυνση ενάντια σε ότι είχε ψηφιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο και ουσιαστικά να κλείσει τα σύνορα προς όλους καθώς επίσης και να δυσχαιρένει το έργο των Μ.Κ.Ο. .

Σύμφωνα με την νέα νομοθεσία κινδύνευαν με φυλάκιση τα μέλη των Μ.Κ.Ο. και όσοι τους βοηθούσαν στην προσπάθεια να περάσουν εντός συνόρων αυτούς που δε δικαιούνταν άσυλο⁵. Ταυτόχρονα, οι πρϋποθέσεις για την παροχή ασύλου έγιναν αυστηρότερες και έτσι κορυφώθηκε η μείωση τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα του πόσο δυσκόλεψε η αίτηση ασύλου είναι το γεγονός πως από το 2015 που οι αιτούντες ανέρχονταν σε 177.135, το 2016 ο αριθμός έπεσε στους 29.432 και από εκεί, το 2017 στους 2.009 ενώ, στο πρώτο τρίμηνο του 2018 υπήρξαν μόλις 280 αιτήσεις. Σε στήριξη των προαναφερόμενων η Βουλή πέρασε μια τροπολογία στο σύνταγμα που ανέφερε πως «*οι ξένοι πληθυσμοί δεν μπορούν να εγκατασταθούν στην Ουγγαρία*» πράξη που ερχόταν σε σύγκρουση με την πολιτική της Ε.Ε. που ήταν να εγκαταστήσει αιτούντες ασύλου από Ελλάδα και Ιταλία σε άλλα κράτη της Ε.Ε. .

Η συνεχιζόμενη αντίθετη πορεία Ουγγαρίας – Ε.Ε. αναφορικά με το ζήτημα είχε ως αποτέλεσμα την έναρξη διαδικασιών για την επιβολή κυρώσεων στο ουγγρικό κράτος. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως, σύμφωνα με ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Ιούλιο του 2019, ενεργοποιήθηκε η διαδικασία επιβολής αυτών (ενν. κυρώσεων) λόγω των νομοθεσιών που θεσπίστηκαν τον Ιούνιο του 2018. Πιο συγκεκριμένα, η

⁵ Το ίδρυμα Open Society ιδιοκτησίας Soros, το οποίο χρηματοδοτεί Μ.Κ.Ο. που εδρεύουν στην Ουγγαρία, ύστερα από την ψήφιση της νέας νομοθεσίας αποφάσισε την αποχώρηση από την ουγγρική πρωτεύουσα και την συνέχιση των δραστηριοτήτων του από το Βερολίνο. (Καθημερινή, 2018)

Βουδαπέστη κατηγορήθηκε πως με αυτές τις νομοθεσίες παραβιάζει τις ελευθερίες των μεταναστών και τα δικαιώματα που προσφέρει το άσυλο .

3.2.2) Ανάλυση της εφαρμοζόμενης μεταναστευτικής πολιτικής

Ανακεφαλαιώνοντας, παρατηρούμε πως διαμορφώνεται, βάση των πολιτικών που έχουν ληφθεί κατά την τελευταία 5ετία στην Ουγγαρία, το εξής πλαίσιο :

Από τα γεγονότα του Σεπτεμβρίου του 2015 και την κορύφωση των συγκρούσεων μεταξύ προσφύγων και ουγγρικών αρχών και το σφράγισμα των συνόρων, έχουμε την δημιουργία φράχτη μήκους 109 μιλίων ώστε να μην μπορούν να εισέλθουν οι πρόσφυγες στην ουγγρική επικράτεια, την ελαχιστοποίηση των αιτήσεων ασύλου σταδιακά σε μόλις 2 ανά ημέρα και, παράλληλα, την δημιουργία αυστηρότερων προϋποθέσεων για την πραγματοποίηση αίτησης ασύλου. Το τελευταίο μάλιστα, όπως είδαμε και παραπάνω, βάσει των αριθμών επετεύχθη.

Επιπρόσθετα, από το 2018 και έπειτα οι πολιτικές που ακολουθεί το ουγγρικό κράτος έρχονται σε αντίθεση με τις πολιτικές της Ε.Ε. με κορύφωση τα πεπραγμένα της τελευταίας διετίας. Χαρακτηριστικά από την επανεκλογή του Fidesz το 2018 συνεχίστηκε η προπαγάνδα μέσω του των ΜΜΕ, άρχισαν να διώκονται οι Μ.Κ.Ο. - ύστερα και από την ψήφιση των νόμων με την ονομασία «Stop Soros» - και όσοι προσέφεραν βοήθεια στους πρόσφυγες, ενώ η μη τήρηση του νόμου επιφέρει ποινή φυλάκισης ενός έτους. Επιπλέον, έγιναν τροποποιήσεις στη φορολογία και ως εκ τούτου εισήχθη νέος φόρος της τάξης του 25% σε οικονομικές δραστηριότητες με αποδέκτες τους μετανάστες. Παράλληλα, διεκόπη η παροχή τροφής των αιτούντων ασύλου, μέτρο που ακυρώθηκε λόγω παραβίασης της ΕΣΔΑ⁶. Τελειώνοντας, στο πλαίσιο των παραπάνω, ορίστηκε και η ποινικοποίηση των αστέγων προκειμένου να επιτευχθεί «η προστασία της δημόσιας χρήσης του δημόσιου χώρου»⁷.

⁶ Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

⁷ Human Rights Watch, World Report European Union

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα εργασία μελέτησε εις βάθος την μεταναστευτική πολιτική τόσο σε επίπεδο Ε.Ε. όσο και σε επίπεδο κρατών μελών, ώστε να γίνει κατανοητή η προσέγγιση στην αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ζητήματος καθώς και οι ιδεολογικές παράμετροι αυτών των προσεγγίσεων. Τα συμπεράσματα που εξάγονται είναι πολύτιμα για την χάραξη πολιτικής στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου.

4.1) Σύγκριση εφαρμοζόμενων μεταναστευτικών πολιτικών Ελλάδας – Ουγγαρίας

Οι περιπτώσεις των δύο συγκρινόμενων χωρών διαφέρουν σημαντικά, τόσο ως προς τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν όσο και ως προς την αντιμετώπιση που τυγχάνουν οι μετανάστες συγκριτικά στις δύο αυτές χώρες. Κοινός παρονομαστής είναι η αντιμετώπιση του προσφυγικού προβλήματος.

Αν παρατηρήσουμε τις ενέργειες των δύο πλευρών αναφορικά με το ζήτημα, τότε θα αντιληφθούμε πως είναι πολύ διαφορετική η στάση που κρατούν. Η μεν Ουγγαρία είναι σε μόνιμη σύγκρουση με τις ευρωπαϊκές πολιτικές ενώ η δε Ελλάδα αδυνατεί να ανταπεξέλθει όσο το δυνατόν περισσότερο αποτελεσματικά στο ζήτημα καθώς αντιμετωπίζει τα δικά της πολύ σοβαρά προβλήματα που καθιστούν ακόμα δυσκολότερη την εφαρμογή των ευρωπαϊκών νομοθεσιών κατά γράμμα. Ένα από αυτά είναι το πρόβλημα των συνόρων. Μέχρι σήμερα, δεν έχει βρεθεί αποτελεσματικός τρόπος ώστε να φυλαχθούν τα θαλάσσια σύνορα επαρκώς σε σχέση με τον τρόπο με τον οποίο κινούνται οι μεταναστευτικές ροές από τα τουρκικά παράλια. Επιπλέον, η Τουρκία σαμποτάρει τις ελληνικές προσπάθειες με τη μη τήρηση της Κοινής Δήλωσης ΕΕ – Τουρκίας. Πραγματοποιούνται ελάχιστες επιστροφές και, επιπλέον, όσοι καταφθάνουν στα ελληνικά παράλια δεν επαναπροωθούνται στην Τουρκία⁸.

⁸ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ : Έβδομη έκθεση για την πρόοδο που έχει σημειωθεί στην εφαρμογή της Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας.

Ένα επιπλέον χαρακτηριστικό γεγονός της προσπάθειας της Τουρκίας να υπονομεύσει τις ελληνικές, και κατ' επέκταση ευρωπαϊκές, δράσεις αντιμετώπισης και επίλυσης του μεταναστευτικού-προσφυγικού ζητήματος, είναι τα γεγονότα που εκτυλίχθηκαν τον Μάρτιο του 2020 στα ελληνοτουρκικά σύνορα στον Έβρο (βλ. **«Συγκριτική ανάλυση μεταναστευτικών κρίσεων 2015-2016 και 2020»** ανωτέρω).

Οι παραπάνω λόγοι είναι μερικοί από αυτούς για τους οποίους είναι δύσκολο να εφαρμοστεί το διεθνές και ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο κατά γράμμα σχετικά με το ελληνικό κράτος. Πάραυτα, η Ελλάδα επιδιώκει να ακολουθεί τους νόμους που ορίζονται βάση του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου και σχετίζονται με την μεταχείριση των προσφύγων – μεταναστών, εν' αντιθέσει με την Ουγγαρία.

Όπως προαναφέρθηκε, η Ουγγαρία έρχεται σε σύγκρουση με τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις. Το ουγγρικό κράτος, ύστερα και από την παγκόσμια οικονομική κρίση, έδωσε τα ηνία στο ακροδεξιό Fidesz, το οποίο κυβερνά μέχρι και σήμερα. Θα ήταν ακατόρθωτο οι ακροδεξιές ιδέες να ταυτιστούν με τις επιταγές της Ε.Ε. Δε μπορούμε βέβαια να μην υπολογίσουμε τα οικονομικά, εργατικά και δημογραφικά ζητήματα που αντιμετωπίζει η χώρα. Αυτά όμως αποτελούν προβλήματα για πολλές από τις χώρες της Ε.Ε. καθώς επίσης και τη συνταγή για την άνοδο της ακροδεξιάς, πράγμα που στην συγκεκριμένη χώρα συνέβη.

Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, από την στιγμή που το ζήτημα έφτασε στις ουγγρικές πόρτες, η εκεί κυβέρνηση αποφάσισε να χαράξει την δική της ξεχωριστή πορεία απορρίπτοντας τα σχέδια της Ε.Ε. και υιοθετώντας μια διαφορετική πολιτική που σχετίζονταν με το κλείσιμο των συνόρων και την αποτροπή των προσφύγων και των μεταναστών να εισέλθουν στην χώρα. Η συγκεκριμένη στάση μάλιστα βρήκε υποστηρικτές εντός Ε.Ε. καθώς η Ουγγαρία δεν ήταν η μόνη χώρα της Ε.Ε. που αρνήθηκε την εγκατάσταση προσφύγων στην χώρα της. Δίπλα σε αυτή, ακολούθησαν η Πολωνία και η Τσεχία. Οι τρεις αυτές χώρες, παραπέμφθηκαν τον Δεκέμβριο του 2017 στο Δικαστήριο της Ε.Ε., όπου και καταδικάστηκαν τον Απρίλιο του 2020 καθώς θεωρήθηκε παράνομη η στάση τους να αρνηθούν την υποδοχή του αριθμού

προσφύγων που τους αναλογούσε με την προσφυγική κρίση που ξέσπασε το 2015. Πάραυτα όμως, σύμφωνα με την στάση που φαίνεται να τηρεί η Κομισιόν, ναι μεν οι χώρες αυτές έχασαν την δικαστική μάχη, κέρδισαν όμως τον «πόλεμο» καθώς διαφαίνεται να επικρατεί η δική τους άποψη που ήταν αντίθετη με την γραμμή της Ε.Ε. και δεν ήταν άλλη από την υποχρεωτική υποδοχή προσφύγων με ποσόστωση .

4.2) Μεταναστευτική Πολιτική σε επίπεδο Ε.Ε. – Τι πρέπει να γίνει

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, φαίνεται πως η μεταναστευτική πολιτική είναι ένα κρίσιμο ανθρωπιστικό ζήτημα, το οποίο επιβάλλεται να λυθεί. Ο συνδυασμός των επεκτάσεων του προσφυγικού με τις διαφορετικές φωνές που υψώνονται και πηγαίνουν αντίθετα στην πολιτική που προωθούν οι Βρυξέλλες μπορεί να θέσει σε κίνδυνο ακόμα και την ίδια την ύπαρξη της Ε.Ε..

Προκειμένου να αποφευχθεί η οποιαδήποτε ατυχής έκβαση, η Ε.Ε. οφείλει, αρχικά, να αναδιαμορφώσει το σύστημα ασύλου το οποίο παρουσιάζει τρανταχτές αδυναμίες που έγιναν εντονότερα φανερές το 2015 με την τεράστια εισροή προσφύγων και μεταναστών. Το «Δουβλίνο», το οποίο έχει κεντρικό ρόλο αναφορικά με τις αιτήσεις ασύλου παρουσιάζει δυσλειτουργίες και πρέπει να αναθεωρηθεί ριζικά.

Σε μια προσπάθεια αναθεώρησης του Δουβλίνου, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκανε μια πρόταση το Νοέμβριο του 2017, ώστε να μην είναι υπεύθυνη η χώρα υποδοχής για την διεκπαιρέωση της αίτησης ασύλου. Επιπλέον, σύμφωνα με την προταση αυτή, όσοι από τους πρόσφυγες έχουν σύνδεση με μια χώρα της Ε.Ε. θα πρέπει να κατευθύνονται στην χώρα που έχουν την σύνδεση ενώ όσοι δεν έχουν κάποια, θα ισομοιράζονται στις υπόλοιπες χώρες μέλη. Επιπρόσθετα, με βάση τις τοποθετήσεις που πραγματοποιήθηκαν τον Νοέμβριο του 2017, θεωρείται αναγκαία η ενίσχυση των μέτρων ασφαλείας και η καταγραφή δακτυλικών αποτυπωμάτων των προσφύγων και μεταναστών και σίγουρα πρέπει να υπάρξει προστασία των ανηλίκων και πρόληψη για την οικογενειακή τους επανένωση. Όσοσο, η θέση αυτή κωλλυσιεργεί στην εφαρμογή της, λόγω των διαφοριών μεταξύ Συμβουλίου και αρχηγών κρατών μελών. Τέλος, η Ε.Ε. θα όφειλε να εντείνει

τους συνοριακούς ελέγχους κυρίως στις βασικές χώρες υποδοχής (Ελλάδα, Ιταλία, Κύπρος, Μάλτα).

Ο Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Προώθηση του Ευρωπαϊκού Τρόπου Ζωής, Μαργαρίτης Σχοινάς, σύμφωνα με δηλώσεις του τον Ιούνιο του 2020, τοποθετήθηκε περί του προσφυγικού ζητήματος, αναφορικά με το τι πρέπει να γίνει σε ευρωπαϊκό επίπεδο ώστε να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικότερα το ζήτημα.

Ειδικότερα, το σχέδιο προβλέπει την μονιμοποίηση της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών και τον διαμοιρασμό του βάρους σε όλα τα κράτη μέλη και όχι την εξ'ολοκλήρου ανάληψη αυτού από τα κράτη υποδοχής. Τα παραπάνω βασίζονται σε τρεις πυλώνες οι οποίοι έχουν να κάνουν με συμφωνίες συνεργασίας με τις χώρες προέλευσης και την δημιουργία ευκαιριών παραμονής μέσω transit, την κοινή διαχείριση των ευρωπαϊκών εξωτερικών συνόρων⁹ και τον επιμερισμό των βαρών μεταξύ όλων των κρατών.

Γενικότερα, η Ένωση οφείλει να δημιουργήσει ένα δίκαιο για τα μέλη της σύστημα που θα έχει αντοχή στον χρόνο. Ένα σύστημα που θα βασίζεται στις υποχρεωτικές μετεγκαταστάσεις. Με βάση αυτό το σύστημα, οι χώρες που αποτελούν την κύρια είσοδο θα είναι επιφοτισμένες μόνο με την προκαταρκτική εξέταση για την παροχή ασύλου. Θα ορίζεται λοιπόν ποιοι δικαιούνται και άσυλο και αυτοί που δεν θα το δικαιούνται θα επαναπροωθούνται με την βοήθεια της Frontex στις χώρες προέλευσης τους. Έτσι λοιπόν, χώρες όπως η Ελλάδα και η Ιταλία, για παράδειγμα, θα αποσυμφορηθούν και δεν θα είναι μονίμως υπεύθυνες για τις αιτήσεις ασύλου και, κατ' αυτόν τον τρόπο, θα διεθνοποιηθεί το ζήτημα, γεγονός που θα συμβάλει στην καθολική προσπάθεια των μελών της Ε.Ε. για την μόνιμη επίλυση του. Για να εφαρμοστούν όλα τα παραπάνω, βέβαια, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να δείξει βούληση να δράσει με πράξεις και όχι με λόγια.

⁹ Παράδειγμα μιας τέτοιας πρακτικής θα μπορούσε να αποτελέσει η αντιμετώπιση των γεγονότων στον Έβρο τον Μάρτιο του 2020.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Barry, O. (2019, Φεβρουάριος 11). The World. Ανάκτηση Απρίλιος 28, 2020, από [www.pri.org](https://www.pri.org/stories/2019-02-11/orban-s-hungary-refugees-are-unwelcome-so-are-those-who-try-help): <https://www.pri.org/stories/2019-02-11/orban-s-hungary-refugees-are-unwelcome-so-are-those-who-try-help>
- BBC. (2018, Ιούνιος 20). Ανάκτηση Απρίλιος 29, 2020, από [bbc.com](https://www.bbc.com/news/world-europe-44546030): <https://www.bbc.com/news/world-europe-44546030>
- BusinessNews. (2019, Μάρτιος 24). Ανάκτηση Μάιος 10, 2020, από www.businessnews.gr: <https://www.businessnews.gr/el/ellada/ekthesi-megales-kathysteriseis-sti-diadikasia-asyloy.html>
- Ćerimović, E. (2017, Νοέμβριος 30). Human Rights Watch. Ανάκτηση Μάιος 3, 2020, από www.hrw.org: <https://www.hrw.org/news/2017/11/30/asylum-seekers-hell-greek-hotspot>
- CNN Greece. (2017, Σεπτέμβριος 26). Ανάκτηση Απρίλιος 30, 2020, από www.cnn.gr: <https://www.cnn.gr/news/ellada/story/99081/ekthesi-toy-symvoylioy-tis-eyropis-epikrinei-tis-synthikes-metaxeirisis-ton-metanaston-stin-ellada>
- CNN Greece. (2019, Ιούλιος 26). Ανάκτηση Απρίλιος 25, 2020, από www.cnn.gr: <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/185537/prosfygiko-h-komision-stelnei-tin-oyggaria-sto-eyropaiko-dikastirio>
- CNN Greece. (2019, Σεπτέμβριος 12). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από www.cnn.gr: <https://www.cnn.gr/news/ellada/story/190328/menasteytiko-ora-miden-66-908-oi-aitiseis-asyloy>
- CNN Greece. (2020, Φεβρουάριος 25). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από www.cnn.gr: <https://www.cnn.gr/news/ellada/story/208966/kazani-poy-vrazei-i-mytilini-synexizontai-oi-kinitopoiiseis-nea-epeisodia>
- CNN Greece. (2020, Φεβρουάριος 5). Ανάκτηση Απρίλιος 30, 2020, από www.cnn.gr: <https://www.cnn.gr/news/ellada/story/206469/prosfygiko-oi-mko-sto-mikroskopio-tis-kyvernisis>
- Council Of Europe. (n.d.). Ανάκτηση Μάιος 14, 2020, από rm.coe.int: <https://rm.coe.int/-/168075b8b2>
- Demiri, N. G. (2015, Νοέμβριος 2017). HEINRICH BOLL STIFTUNG ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ. Ανάκτηση Ιούνιος 1, 2020, από gr.boell.org: <https://gr.boell.org/el/2015/11/17/i-prosfygiki-krisi-stin-ellada>
- ECHR. (n.d.). Council Of Europe. Ανάκτηση Απρίλιος 20, 2020, από www.echr.coe.int: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf
- Edwards, A. (2016, Ιούλιος 11). UNHCR. Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από www.unhcr.org: https://www.unhcr.org/gr/12771-prosfygas_i-metanastis.html
- Enikonomia. (2015, Σεπτέμβριος 20). Ανάκτηση Μάιος 10, 2020, από www.enikonomia.gr: <http://www.enikonomia.gr/international/34574,S-Koyrts-To-systhma-mas-den-leitoyrgei.html>
- EUR-Lex. (n.d.). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από eur-lex.europa.eu: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133153>
- Euronews.(2018, Δεκέμβριος 5). Ανάκτηση Ιούνιος 27,2020, από gr.euronews.com: <https://gr.euronews.com/2018/12/05/pagkomsio-symfwno-metanasteusis-ti-einai-kai-poies-xwres-antidroun-ohe-un-migrants>
- European Commission. (n.d.). Ανάκτηση Ιούνιος 3, 2020, από ec.europa.eu: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/member-states/hungary-2-institutional-and-legal-framework_en
- European Commission, Ανάκτηση Ιούνιος 20, 2020, από <https://ec.europa.eu>: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary/index_i_en
- Eurostat. (n.d.). ec.europa.eu. Ανάκτηση Μάιος 10, 2020, από ec.europa.eu/eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/DDN-20180529-1>

GCR. (n.d.). Greek Council Refugees. Ανάκτηση Απρίλιος 20, 2020, από www.gcr.gr: <https://www.gcr.gr/el/news/press-releases-announcements/item/1028-i-nea-kanonikotita-ston-evro-ameiotes-synexizontai-oi-paranomes-epanaproothiseis-politon-triton-xoron>

Gotev, G. (2016, Ιούλιος 11). EURACTIV. Ανάκτηση Μάιος 9, 2020, από www.euractiv.gr: <https://www.euractiv.gr/section/i-eyropi-kai-o-kosmos/news/kathysterisis-stin-ellada-diapistoni-i-evropaiki-ypiresia-ypostirixis-gia-to-asylo/>

Goździak, E. M. (2019, Οκτώβριος 10). Migration Policy Institute. Ανάκτηση Απρίλιος 22, 2020, από www.migrationpolicy.org: <https://www.migrationpolicy.org/article/orban-reshapes-migration-policy-hungary>

Human Rights Watch. (2010, Σεπτέμβριος 20). Ανάκτηση Μάιος 10, 2020, από www.hrw.org: <https://www.hrw.org/el/news/2010/09/20/240621>

Iefimerida. (2016, Μάιος 4). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από www.iefimerida.gr: <https://www.iefimerida.gr/news/265288/timermans-doyvlino-den-leitoyrgei-giati-i-ellada-kai-i-italia-ehoy-n-afethei-mones-toys>

Iefimerida. (2016, Ιούλιος 2). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από www.iefimerida.gr: <https://www.iefimerida.gr/news/275836/i-krisi-edioxe-sto-exoteriko-miso-ekat-ellines-neoys-epistimonas>

Iefimerida. (2018, Σεπτέμβριος 24). Ανάκτηση Μάιος 3, 2020, από www.iefimerida.gr: <https://www.iefimerida.gr/news/446186/iefimerida-sti-moria-martyries-apo-kolastirio-ton-prosfygon-sti-lesvo-eikones>

International Organisation For Migration. (2018, Ιούνιος 29). Ανάκτηση Απριλίου 29, 2020, από www.iom.int: <http://www.iom.hu/migration-issues-hungary>

Keep Talking Greece. (2019, Οκτώβριος 15). Ανάκτηση Απρίλιος 29, 2020, από www.keeptalkinggreece.com: <https://www.keeptalkinggreece.com/2019/10/15/moria-population-all-time-record/>

Kolba, G. (2019, Μάιος 2). Daily News Hungary. Ανάκτηση Μάιος 6, 2020, από www.dailynewshungary.com: <https://dailynewshungary.com/what-is-the-reason-of-the-rapid-emigration-in-hungary/>

Lawpost. (2016, Ιούνιος 22). Ανάκτηση Ιούνιος 1, 2020, από www.lawspot.gr: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-4375-2016/arthro-60-nomos-4375-2016-arthro-43-tis-odigias>

Lawpost. (2016, Ιανουάριος 22). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από www.lawspot.gr: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/voithitika-kemena/osa-hreiazetai-na-gnorizete-gia-ti-synthiki-sengken>

Lawpost. (2020, Απρίλιος 3). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από [lawpost.gr](http://www.lawpost.gr): <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/katadiki-horon-toy-vizegkrant-gia-ti-mi-symmorfosi-me-ton-prosorino-mihanismo>

MPI. (n.d.). Ανάκτηση Μάιος 9, 2020, από migrationpolicy.org: <https://www.migrationpolicy.org/country-resource/hungary>

Naftemporiki. (2018, Μάιος 9). Ανάκτηση Μάιος 6, 2020, από <https://www.naftemporiki.gr/>: <https://m.naftemporiki.gr/story/1348535>

Naftemporiki. (2019, Νοέμβριος 1). Ανάκτηση Απρίλιος 28, 2020, από www.naftemporiki.gr: <https://www.naftemporiki.gr/story/1528899/evropaiko-dikastirio-ouggaria-polonia-kai-tsexia-parabiasantin-evropaiki-nomothesia-sto-prosfugiko>

News247. (2019, Οκτώβριος 1). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από www.news247.gr: <https://www.news247.gr/politiki/petsas-kamia-schesi-i-diki-mas-politiki-sto-prosfygiko-me-ormpan-salvini.7509429.html>

Refugees and Migrants. (n.d.). Ανάκτηση Μάιος 14, 2020, από <https://refugeesmigrants.un.org/>: <https://refugeesmigrants.un.org/definitions>

SCRIBD. (2015, Νοέμβριος). Ανάκτηση Μάιος 28, 2020, από www.scribd.com: <https://www.scribd.com/document/444284281/Why-Dublin-doesn-t-work#>

SKAI. (2020, Ιούνιος 09), Ανάκτηση Ιούνιος 27, 2020, από <https://www.skai.gr/news/politics/sxoinas-oi-treis-pylones-tou-neou-symfonou-gia-ti-metanasteysi>

STAR. (2019, Νοέμβριος 15). Ανάκτηση Μάιος 13, 2020, από www.star.gr: <https://www.star.gr/eidiseis/ellada/480682/h-amartwlh-istoria-twn-mko>

Ta Nea. (2020, Μάρτιος 17). Ανάκτηση Μάιος 14, 2020, από www.tanea.gr: <https://www.tanea.gr/2020/03/17/politics/germanos-ypes-sta-nea-oi-ellinikes-dynameis-asfaleias-kanoun-eksairetiki-douleia-ston-evro/>

The Indicator. (2020, Φεβρουάριος 5). Ανάκτηση Απρίλιος 30, 2020, από www.indicator.gr: <https://indicator.gr/koymoytsakos-skoteino-diktyo-symferonton-se-mko-poy-leitoyrgoysan-os-vdelles-sto-prosfygiko-metanasteytiko>

UNCHR. (2017, Δεκέμβριος). Ανάκτηση Μάιος 14, 2020, από www.unhcr.org: https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/05/UNHCR_Brochure_GR.pdf

UNHCR. (1995, Οκτώβριος). Ανάκτηση Μάιος 14, 2020, από www.unhcr.org: <https://www.unhcr.org/3ae6bd900.pdf>

VICE. (2020, Ιανουάριος 29). Ανάκτηση Απρίλιος 22, 2020, από www.vice.com: <https://www.vice.com/gr/article/epgv57/h-ellada-sthnei-plwto-fraxth-27-xiliometrwn-sto-aigaio-gia-toys-prosfyges>

Wikipedia. (n.d.). Ανάκτηση Μάιος 2, 2020, από el.wikipedia.org: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%94%CE%BF%CF%85%CE%B2%CE%BB%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85

Worldometer. (n.d.). Ανάκτηση Μάιος 10, 2020, από Worldometer.com: <https://www.worldometers.info/world-population/hungary-population/>

Αγγελίδης, Δ. (2016, Ιανουάριος 25). EFSYN. Ανάκτηση Απρίλιος 18, 2020, από www.efsyn.gr: [https://www.efsyn.gr/ellada/dikaioματα/56321_frahtis-ston-ebro-simainei-thanatoi-sto-aigaio](https://www.efsyn.gr/ellada/dikaioмата/56321_frahtis-ston-ebro-simainei-thanatoi-sto-aigaio)

Αθανασόπουλος, Ά. (2020, Ιανουάριος 27). TO ΒΗΜΑ. Ανάκτηση Μάιος 30, 2020, από www.tovima.gr: <https://www.tovima.gr/2020/01/27/politics/ti-zitei-i-athina-gia-to-neo-douvlino/>

Γεωργιοπούλου, Τ. (2018, Σεπτέμβριος 24). Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από www.kathimerini.gr: <https://www.kathimerini.gr/986180/article/epikairothta/ellada/poy-skontaftoy-n-oi-epanaprow8hseis-sthn-toyrkia>

Γεωργιοπούλου, Τ. (2019, Μάιος 6). Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. Ανάκτηση Μάιος 18, 2020, από www.kathimerini.gr: <https://www.kathimerini.gr/1022415/article/epikairothta/ellada/tessera-xronia-anamonh-gia-na-e3etastei-to-aithma-asyloy>

Γεωργιοπούλου, Τ. (2019, Σεπτέμβριος 17). Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. Ανάκτηση Μάιος 18, 2020, από www.kathimerini.gr: [kathimerini.gr/1042970/article/epikairothta/ellada/neo-provhlma-sthn-yphresia-asyloy](https://www.kathimerini.gr/1042970/article/epikairothta/ellada/neo-provhlma-sthn-yphresia-asyloy)

Γιακουμής, Ε. (2020, Μάιος 25). CNN GREECE. Ανάκτηση Ιούνιος 1, 2020, από www.cnn.gr: Ευάγγελος Γιακουμής

Διεθνής Αμνηστία. (2016, Φεβρουάριος 3). Ανάκτηση Μάιος 14, 2020, από www.amnesty.gr: <https://www.amnesty.gr/blog/20206/vasikes-erotiseis-kai-apantiseis-gia-ta-dikaioματα-prosfygon-metanaston>

Διεθνής Αμνηστία. (2018, Σεπτέμβριος 10). Ανάκτηση Μάιος 18, 2020, από www.amnesty.gr: <https://www.amnesty.gr/news/articles/article/21507/i-aytarhiki-poreia-tis-diakyvernisis-toy-orban>

Εθνος. (2020, Φεβρουάριος 26). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από www.ethnos.gr: https://www.ethnos.gr/ellada/90641_metanasteytiko-mparoyti-se-boreio-aigaio-katebazoy-n-rola-se-lesbo-hio-samo

Ευαγγελία Κασιμάτη, Π. Π. (2018). Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας Jean Monnet. Ανάκτηση Μάιος 20, 2020, από www.jmce.gr: <https://jmce.gr/portal/wp-content/uploads/2018/08/JM-paper-No-10-KASIMATI-PANAGIOTOPOULOU.pdf>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (n.d.). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από ec.europa.eu: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/20160406/factsheet_-_the_dublin_system_el.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2016, Απρίλιος 4). Ανάκτηση Απρίλιος 30, 2020, από ec.europa.eu: https://ec.europa.eu/greece/node/1150_el

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2017, Ιούλιος). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από op.europa.eu: <https://op.europa.eu/webpub/com/factsheets/migration-crisis/el/>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2019, Δεκέμβριος). Ανάκτηση Μάιος 28, 2020, από www.europarl.europa.eu: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/152/%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7?fbclid=IwAR0NNgURPCNUKkebHh_0SqFa7o_cAxE2qKT__hqC1yyieLhuJES-vC2Ld

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2019, Αύγουστος 11). Ανάκτηση Μάιος 30, 2020, από www.europarl.europa.eu: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20170629STO78629/i-apantisi-tis-ee-stin-metanasteutiki-proklisi>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2020, Ιανουάριος 3). Ανάκτηση Μάιος 10, 2020, από www.europarl.europa.eu: <https://www.europarl.europa.eu/greece/el/%CE%BF%CE%B9-%CE%AD%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CF%82-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%AD%CF%82/%CE%B4-%CF%80%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B7%CF%83>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (n.d.). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από www.europarl.europa.eu: <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-1999-0052+0+DOC+XML+V0//EL>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2019, Ιούλιος 23). Ανάκτηση Μάιος 30, 2020, από www.europarl.europa.eu: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/priorities/krisi-metanasteusis/20180615STO05927/metarruthmisi-tou-sustimatos-asulou-i-thesi-tou-ek-gia-to-sustimatos-doulinou>

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο : Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2016, Μάρτιος 18). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από consilium.europa.eu: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

Ζαχαριάδης, Π. (2015, Ιούλιος 22). ERT. Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από www.ert.gr: <https://www.ert.gr/eidiseis/ellada/i-ellada-proti-os-pili-isodou-ke-dodekati-os-chora-epilogis-ton-metanaston/>

Η Καθημερινή. (2016, Νοέμβριος 16). Ανάκτηση Απρίλιος 26, 2020, από www.kathimerini.gr: <https://www.kathimerini.gr/883858/article/epikairothta/ellada/eurostat-h-ftwxeia-h-o-koinwnikos-apokleismos-plhttei-tessera-sta-deka-ellhnopoyla>

Η Καθημερινή. (2018, Μάρτιος 30). Ανάκτηση Μάιος 15, 2020, από www.kathimerini.gr: <https://www.kathimerini.gr/956683/article/epikairothta/ellada/ay3h8hkan-kata-15-oi-aithseis-asyloy-prosfygwn-kai-metanastwn>

Η Καθημερινή. (2018, Ιούνιος 20). Ανάκτηση Απρίλιος 26, 2020, από www.kathimerini.gr: <https://www.kathimerini.gr/970570/article/epikairothta/kosmos/oyggaria-yhfishke-o-nomos-gia-poinikes-diw3eis-se-mko-poy-parexoyh-voh8eia-se-paratypoys-metanastes>

Κασάπη, Ζ. Α. (2019, Απρίλιος 15). Syntagma Watch. Ανάκτηση Απρίλιος 24, 2020, από www.syntagmawatch.gr: <https://www.syntagmawatch.gr/my-constitution/echoun-i-metanastes-dikaiomata/>

Κατινάκης, Σ. (2018, Ιούνιος 5). POWER POLITICS. Ανάκτηση Ιούνιος 1, 2020, από powerpolitics.eu: <https://powerpolitics.eu/%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%B7-%CF%83%CF%89%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AF%CE%B1/>

Κοντάκης, Ν. (2018, Φεβρουάριος). Προσφυγική κρίση - Σύγχρονη μετανάστευση μέσω εθνικών χωρικών υδάτων. Αθήνα.

Κτιστάκης, Γ. (n.d.). Council Of Europe. Ανάκτηση Απρίλιος 25, 2020, από [www.coe.int: https://rm.coe.int/-2-/168092f298](https://rm.coe.int/-2-/168092f298)

Κτιστάκης, Γ. (2013, Φεβρουάριος). Council of Europe. Ανάκτηση Μάιος 28, 2020, από [rm.coe.int: https://rm.coe.int/16806f1406](https://rm.coe.int/16806f1406)

Μποζανίνου, Τ. (2019, Μάρτιος 20). ΤΟ ΒΗΜΑ. Ανάκτηση Μάιος 9, 2020, από [www.tovima.gr: https://www.tovima.gr/2019/03/20/world/tria-xronia-apo-ti-symfonia-ee-tourkias-gia-to-prosfygiko/](https://www.tovima.gr/2019/03/20/world/tria-xronia-apo-ti-symfonia-ee-tourkias-gia-to-prosfygiko/)

Παπαδημητρίου, Γ. (2016, Μάιος 12). Deutsche Welle. Ανάκτηση Μάιος 9, 2020, από [www.dw.com: https://www.dw.com/el/%CF%83%CE%AD%CE%BD%CE%B3%CE%BA%CE%B5%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B4%CE%BF%CF%85%CE%B2%CE%BB%CE%AF%CE%BD%CE%BF-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CF%83%CE%BA%CE%B9%CE%AC-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%AF%CE%B1%CF%82/a-19251146](https://www.dw.com/el/%CF%83%CE%AD%CE%BD%CE%B3%CE%BA%CE%B5%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B4%CE%BF%CF%85%CE%B2%CE%BB%CE%AF%CE%BD%CE%BF-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CF%83%CE%BA%CE%B9%CE%AC-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%AF%CE%B1%CF%82/a-19251146)

Παραδεισάνος, Α. (n.d.). Ανάκτηση Μάιος 8, 2020, από [www.astynomia.gr: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1852](http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1852)

Πρώτο Θέμα. (2019, Οκτώβριος 31). Ανάκτηση Μάιος 9, 2020, από [www.protothema.gr: https://www.protothema.gr/politics/article/940746/prosfugiko-neo-shedio-zeehofer-ti-allazei-gia-tin-ellada/](https://www.protothema.gr/politics/article/940746/prosfugiko-neo-shedio-zeehofer-ti-allazei-gia-tin-ellada/)

Πρώτο Θέμα. (2020, Μάρτιος 6). Ανάκτηση Απρίλιος 20, 2020, από [www.protothema.gr: https://www.protothema.gr/greece/article/981862/metanasteutiko-epekteinoun-to-frahti-ston-evro-stamatisan-tin-eisodo-se-2867-metanastes/](https://www.protothema.gr/greece/article/981862/metanasteutiko-epekteinoun-to-frahti-ston-evro-stamatisan-tin-eisodo-se-2867-metanastes/)

Ρηγούτσου, Μ. (2020, Απρίλιος 4). Deutsche Welle. Ανάκτηση Απρίλιος 28, 2020, από [www.dw.com: https://www.dw.com/el/%CE%B7%CE%B8%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%AE%CF%84%CF%84%CE%B1-%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BD%CE%AF%CE%BA%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C/a-53000852](https://www.dw.com/el/%CE%B7%CE%B8%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%AE%CF%84%CF%84%CE%B1-%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BD%CE%AF%CE%BA%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C/a-53000852)

Σαρρής, Ν. (2014). Το θεσμικό πλαίσιο της μετανάστευσης σε υπερεθνικό, εθνικό και τοπικό επίπεδο., Στο ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

Σιούτη, Β. (2020, Μάρτιος 22). LIFO. Ανάκτηση Μάιος 30, 2020, από [www.lifo.gr: https://www.lifo.gr/articles/greece_articles/274906/apoxoroyn-prosfyges-kai-metanastes-apo-ton-evro-alla-o-skliros-pyrinas-paramenei](https://www.lifo.gr/articles/greece_articles/274906/apoxoroyn-prosfyges-kai-metanastes-apo-ton-evro-alla-o-skliros-pyrinas-paramenei)

ΣοφοκλέουςΙn. (2019, Ιανουάριος 24). Ανάκτηση Απρίλιος 27, 2020, από [www.sofokleousin.gr: https://www.sofokleousin.gr/prosfygiko-i-ee-energopoi-i-tis-kyroseis-kata-tis-ouggarias](https://www.sofokleousin.gr/prosfygiko-i-ee-energopoi-i-tis-kyroseis-kata-tis-ouggarias)

Συμεωνίδης, Κ. (2019, Δεκέμβριος 17). Deutsche Welle. Ανάκτηση Μάιος 20, 2020, από [www.dw.com: https://www.dw.com/el/68000-%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B5%CF%82-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1-%CF%84%CE%BF-2019/a-51703952](https://www.dw.com/el/68000-%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B5%CF%82-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1-%CF%84%CE%BF-2019/a-51703952)

Συμεωνίδης, Χ. Μ. (2018, Μάιος 9). Deutsche Welle. Ανάκτηση Μάιος 6, 2020, από [www.dw.com: https://www.dw.com/el/%CE%BF%CF%85%CE%B3%CE%B1%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%87%CE%B1%CE%BC%CE%B7%CE%BB%CE%AE-%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1-%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CF%89-%CE%BC%CE%B1%CE%B6%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%B5%CE%BE%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%85](https://www.dw.com/el/%CE%BF%CF%85%CE%B3%CE%B1%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%87%CE%B1%CE%BC%CE%B7%CE%BB%CE%AE-%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1-%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CF%89-%CE%BC%CE%B1%CE%B6%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%B5%CE%BE%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%85)

Τα Νέα. (2020, Φεβρουάριος 27). Ανάκτηση Μάιος 28, 2020, από [www.tanea.gr: https://www.tanea.gr/2020/02/27/politics/se-adieksodo-to-prosfygiko-polemos-mat-me-tous-nisiotes/](https://www.tanea.gr/2020/02/27/politics/se-adieksodo-to-prosfygiko-polemos-mat-me-tous-nisiotes/)

Τασούλα, Α. (2020, Μάρτιος 3). VORIA.GR. Ανάκτηση Απρίλιος 25, 2020, από www.voria.gr: <https://www.voria.gr/article/evros-prosfiges-ke-metanastes-anazitoun-perasmata-apo-tous-frachtes>

Το Βήμα. (2019, Οκτώβριος 30). Ανάκτηση Μάιος 30, 2020, από www.tovima.gr: <https://www.tovima.gr/2019/10/30/politics/sxedio-zeexofer-me-simantikes-allages-gia-tin-ellada/>

Τσιάκαλος, Γ. (2015, Νοέμβριος 6). efsyn. Ανάκτηση Μάιος 2, 2020, από www.efsyn.gr: [efsyn.gr/stiles/apopseis/47344_o-frahtis-toy-ebroy-kai-oi-thanatoi-sto-aigaio](http://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/47344_o-frahtis-toy-ebroy-kai-oi-thanatoi-sto-aigaio)

ΥΠΕΣ. (1999). Ανάκτηση Μάιος 14, 2020, από www.ypes.gr: https://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/%CE%A4AMPERE_1999_EL.pdf?fbclid=IwAR0gzuLXzsCKaB_Pi6VVAN70M-RQ-si6uor5T9XAEaEYDzEE9tAReltq2rk

